

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בס"ד

שעור מורה מוריננו הרב יהודה גנס שליט"א פרשת תולדות תשע"ה:

התעוררות לתשובה ולכבוד ביהכ"נ בעקבות המאורעות השבוע

א [כתב הרמב"ם¹: " מצות עשה מן התורה לזעוק... על כל צרה שלא תבוא על הצבור... ודבר זה מדרכי התשובה שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להן... וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם, אבל אם לא יזעקו... אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו... הרי זו דרך אכזריות וגורמת להם להדבק במעשיהם הרעים ותוסיף הצרה צרות אחרות...".

ב [ועל כן מחובתנו בעקבות מה שקרה רח"ל השבוע להתעורר לשוב בתשובה. והנה אין עמנו נביא שיאמר לנו על מה באה אלינו הרעה הזו, אולם זה שמלבד האסון היה כאן חילול נורא של בית המדרש, אולי בא לעורר אותנו בנושא של כבוד בית הכנסת ובית המדרש.

ג [והנה מכבוד ביהכ"נ הוא גם, שבזמן הנקבע לתפילה תחל התפילה מיד, ולא שהתפילה תתאחר, ואמרו חז"ל² ד' דברים צריכים חיזוק [תמיד ובכל כוחו"³] ואחד מהם זה ענין התפילה, שהוא מן הדברים העומדים ברומו של עולם, ובפרט במנחה של עש"ק יש להתחזק בכך, כדי להספיק לקבל את השבת מבעוד יום.

ד [ועל גודל מעלת התפילה נאמר בפרשה: "ויעתר יצחק... ויעתר לו ה'..." ואמרו חז"ל⁴ שהתפילה מכונה כאן בדוקא בלשון עתירה, ללמדנו שבכח התפילה להפוך מדת אכזריות למדת רחמנות, וכשם שהעתר הופך את התבואה בגורן ממקום למקום.

ובעומק הדבר ביאר בחובות הלכות שהתפילה מרוממת את האדם, ובזכות הרוממות שזכה לה עקב התפילה מוחל לו הקב"ה, וזוכה למידת הרחמים.

ה [עוד אמרו חז"ל⁵ על מעלת התפילה: "כל הקובע מקום לתפילתו א-לוקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים עליו הי חסיד הי עניו מתלמידיו של אברהם אבינו". ולכאורה דברי חז"ל כאן מופלאים להבנה, וכי משום מעלה כה קטנה זוכה האדם לכאלו תוארים.

וביאר רבינו יונה שהקובע מקום לתפילתו הרי זה סימן שהוא אוהב את התפילה, והאוהב את תפילתו יזכה על ידה לכל המעלות הללו.

¹ תעניות פרק א' הלכות א-ג

² ברכות לב:

³ רש"י שם

⁴ סוכה יד.

⁵ ברכות ו:

קהל עדת ישורון

י ר ו ש ל י ם

בגודל מעלת מצות כיבוד אב ואם

א ["ואלה תולדות יצחק בן אברהם... אברהם הוליד את יצחק".
וכתב רש"י: "לאחר שקרא הקב"ה שמו אברהם, אחרי כן הוליד את יצחק".
ועומק הדברים שהשם אברהם מורה על שלימותו של אברהם, לה זכה רק לאחר
שנימול, וכמ"ש חז"ל שאז זכה לשם זה העולה רמ"ח להורות שאז זכה לשלימות
בכל רמ"ח אבריו, ורק מתוך שלימות זו נולד יצחק.

ב [אולם עדיין הדברים צריכים ביאור, מדוע ענין זה נקרא תולדותיו של יצחק, הלא
תולדותיו הם כל המאורעות שבאו אליו, וכאן מסופר על לידתו.
ויתכן שביאור הדבר הוא, שהפסוק בא לומר לנו ששרשו של יצחק היה שנולד
לאברהם רק אחר שזכה לשיא שלימותו, ועל כן כבר בלידתו היה בשלימות גבוהה,
וכל המאורעות שקראו לו היו המשך לשלימות זו.

ג [ואמרו חז"ל במשנה⁶ על ענין זה: "האב זוכה לבן בנוי בכח ובעושר ובחכמה
ובשנים...". דהיינו כנ"ל שאת השלימות שזוכה לה האב מעביר הוא לדורותיו
הלאה.

ד [והנה בספר חרדים⁷ ובחיי אדם⁸ האריכו לבאר שמצות כיבוד אב ואם אינה רק
במעשה אלא אדרבה עיקר במחשבה להעריך את הוריו על כל המעלות הגדולות
שיש בהם ולאהוב אותם כגופו⁹, יעו"ש"ה.
ולהנ"ל אין זה רק כי כן היא שלימות הכיבוד, אלא כפי שיעריך האדם יותר את
הוריו, כך יידע יותר להחזיק ולהכיר טובה להוריו על מה שהנחילו שזו היא שורש
מצות כיבוד אב ואם.

ה [ואמרו חז"ל שעשו הצטיין מאוד בכיבוד הוריו וזכה בזכות זה לו ולדורותיו,
וכמו שנאמר במדרש¹⁰: "אמר רשב"ג לא כיבד בריה את אבותיו כמו אני את אבותי,
ומצאתי שכיבד עשיו לאבי יותר ממני... כיון שבאו ישראל לעשות עמו מלחמה,
הראהו הקב"ה למשה אותו הר שהאבות קבורים בו, אמר לו משה אמור להם
לישראל אין אתם יכולים להזדווג לו, עד עכשיו מתבקש לו שכר הכיבוד שכבד את
אלו שקבורים בהר הזה, מנין ממה שקרינו בענין רב לכם סב את ההר הזה".

ו [והנה עשו לכאורה כיבד את יצחק במעשה ולא במחשבה¹¹, שאם היה מכבדו
במחשבה לא היה אומר "יקרבו ימי אבל אבי...". ואעפ"כ זכה למה שזכה, ועאכ"ו
המכבד את הוריו במעשה ובמחשבה ובדיבור יזכה לו ולדורותיו.

⁶ פרק ב' משנה ט'

⁷ במצוות עשה התלויות בלב

⁸ כלל ס"ז סעיפים א' וג'

⁹ ע"ע חוט שני שכתב שהרמב"ם [באגרתו לרבי עובדיה הגר, שכתב שאין מצוה לאהוב את ההורים, ודלא כגר

שמצוה לאהוב] נחלק לכאן על החרדים והח"א בזה

¹⁰ דברים רבה א' ט"ו

¹¹ ויש שביארו שלכן ראשו נקבר במערת המכפלה ולא לבו